

Dok se barbarizam *pietissimus* toliko proširio carstvom, u Saloni je bio uglavnom zadržan ispravan oblik *piissimus*. Većina vulgarizama koje smo primijetili javlja se samo jednom, čak i kod riječi koje su se često rabile. Jedino su doista česte promjene između *e* i *i*, koje vjerojatno pokazuju neki prošireni izgovor između tih slova. Dojmljivo je kako se termin *depositio* / *depositus* – u 146 pojava, i to u mnogim okolnostima vulgarizama, deformirao samo u 9 slučajeva. S druge strane, možda ne slučajno, kršćanska i relativno nova riječ *ecclesia* javlja se u nekoliko varijanta.

Grčki je jezik, kako je proučeno, jezik stranaca, te je on vazda ostao jezikom jedne enklave u Saloni. Time što je ovim djelom točno utvrđen broj grčkih natpisa i njegov odnos prema latinskim natpisima, a latinski je dokazano jezik domaće populacije (uključujući i spomenuto istraživanje konzularnih datacija, kako latinskih tako i grčkih natpisa), oboren je jedan mit koji se dugo provlačio znanstvenom literaturom, a to je mit o bizantskoj Saloni i o velikoj zastupljenosti grčkog elementa u Saloni. Bizant je nazočan samo od Justinijanove rekonkviste, a grčki jezik je zastupljen ispod jedne desetine latinskog.

Jezično kazalo, kako latinskog tako i grčkog jezika, po prvi put potpuno sustavno i cjelovito - nakon pionirskih i parcijalnih pothvata P. Skoka 1915. (*Pojave vulgarno-latinskoga jezika na natpisima rimske provincije Dalmacije*), R. Eggera 1926. (analiza jezika natpisa sa salonitanskog cemeterija Manastirine u *Forschungen in Salona II*) i D. Škiljana 1984. (analiza grčkog jezika na salonitanskim kasnoantičkim natpisima, u *VAHD 77*) - daje cjelokupni sačuvani jezični fond starokršćanske Salone, što praktički predstavlja gotovo u cijelosti fond rimske, odnosno kasnoantičke Dalmacije, pa uvelike i današnje Hrvatske.

Naglasimo dodatno na kraju i to da je po prvi put za salonitansku epigrafiju, te uopće za neki epigrafski studij klasične rimske ili kasnorimske natpisne baštine u Hrvatskoj primijenjena i paleografska metoda i sustavno je prezentirana temeljem značajnog broja izravno datiranih natpisa.

Voljena Marić

Rukopisna ostavština Antuna Petra Liepopillija u Znanstvenoj knjižnici u Dubrovniku

Antun Petra Liepopilli dubrovački je pjesnik, najpoznatiji kao autor latinskih prigodnica. U Hrvatskom biografskom leksikonu nema natuknice njemu posvećene, ali ime će mu biti uz imena adresata kojima je posvetio elegiju (npr. u natuknicama uz Petra Betteru, Ivana Bizara ili Vlaha Getaldića).¹ Kao pjesnika prigodnica Kasumović će ga spomenuti u svom pregledu dubrovačkih pjesnika uoči Preporoda,² a na tragu monumentalnoga priručnika Šime Jurića elektronički katalog hrvatskih latinista Nacionalne i sveučilišne knjižnice bilježi osam njegovih tiskanih sastavaka, latinskih i hrvatskih.³ Ne smije ga se zamjenjivati s imenjakom, mlađim i poznatijim dum Antunom Ljepopilijem (1848–1940), kanonikom dubrovačkim, o kojemu je ostalo zabilježeno više podataka o životu, radu, stvaralaštvu i o političkim stavovima.

Antun Petra Liepopilli, kako piše u matici rođenih/krštenih župe Velike Gospe u Dubrovniku, rođen je 19. travnja 1764. godine. Prema natpisu koji je povodom njegove smrti sastavio Vlaho Stulli znamo da je živio *annorum LXII* te da je umro 8. ožujka 1837.⁴

Iz naslova na omotu rukopisa 408 Znanstvene knjižnice u Dubrovniku saznaje se da je bio *civis et notarius Rhacusinus*, a isti podatak nalazimo i u Bizarovoj zbirci pjesama nastalih povodom ustoličenja dubrovačkog biskupa Antonija Giuricea tiskanoj 1831. u Dubrovniku. Iza soneta *Per professione di monaca, Sonetto I.* nalazi se i Liepopillijev prijevod na latinski s napomenom *Il ch. Sig. Antonio di Pietro Liepopilli, Notafo di Ragusa, per tratto di sua particolare gentilezza ed amicizia per l'autore, ha tradotto questo Sonetto nel seguente latino.* Pjesma se nalazi u rukopisu te ju donosimo u prilogu radu.

U rukopisima Antuna Petra Liepopillija nalazimo i kao autora i kao adresata. Pjesme su mu između ostalih posvećivali Đuro Hidža, Ivan Bizar, Augustin Bajamonti. U ovom su prikazu uključene samo pjesme kojima je on autor, dok su one u kojima je adresat, kao i prozno pismo Andriji Mosestigu, koje se nalazi u rukopisu 408/3, izostavljene.

¹ Usp. HBL, sv. 1, Zagreb, 1983, str. 731; 796-798; sv. 4, Zagreb, 1998, str. 673-675.

² I. Kasumović, Dubrovački pjesnici u XIX vijeku prije ilirskoga preporoda. Školski vjesnik: stručni list Zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu 10, Sarajevo, 1904, str. 635.

³ <http://161.53.3.18/liste/045/index.html> (pristupljeno 10.6.2015).

⁴ Natpis se nalazi u Stullijevoj rukopisnoj zbirci „Memoriae nonnullorum Rhacusanorum et exterorum doctrina et virtute praestantium B. S.“, DADU 283, Osobni arhivski fond Pavlović, sv. 40, str. 43.

U prigodničarskim zbirka tiskano mu je devet latinskih pjesama: prigodna elegija u zbirci *Componimenti per la fausta esaltazione al vescovato di monsignore Benigno Albertini dei Minori osservanti di Ragusa vescovo di Scutari* (1837); dvije elegije u zbirci *Componimenti poetici in occasione che monsignor Giovanni Scacoz vescovo di Lesina, Brazza e Lissa fu decorato della croce di commendatore dell' i. r. ordine di Leopoldo* (1830); tri epigrama u izdanju *In morte di Tommaso Chersa versi* (1826); jedna elegija u zbirci *Pel solenne ingresso nella sua chiesa dell' illustrissimo e reverendissimo monsignore Antonio Giuriceo vescovo di Ragusa versi* (1831); jedan epigram u zborniku prigodnica *Per la fausta elezione a ministro provinciale de' minori osservanti del p. m. r. Benigno Albertini (...) versi* (1832.); jedan epigram, zapravo prijevod Bizarova soneta, u *Rime Sacre di Giovanni de Bizzarro (...) date in luce nell' occasione del solenne ingresso alla chiesa vescovile di Ragusa dell' illustrissimo e reverendissimo! monsignore Antonio Giuriceo* (1831).

U Znanstvenoj knjižnici u Dubrovniku njegove se pjesme čuvaju u tri rukopisa. Rukopis pod brojem 408/1-3 sadrži, u tri sveščića, prijepis pjesama Antuna Petra Liepopillija, odnosno, kako je na omotu prvog ispisan: *Antonii Ljepopilli / Civis et notarii Rhacusini / Carmina*. Sva su tri sveščića prepisana istom rukom. Prva dva imaju 16, treći 10 stranica. Uz pjesme Antuna Petra Liepopillija, rukopis obuhvaća i njemu upućene pjesme drugih autora, kao i spomenuto pismo u prozi.⁵

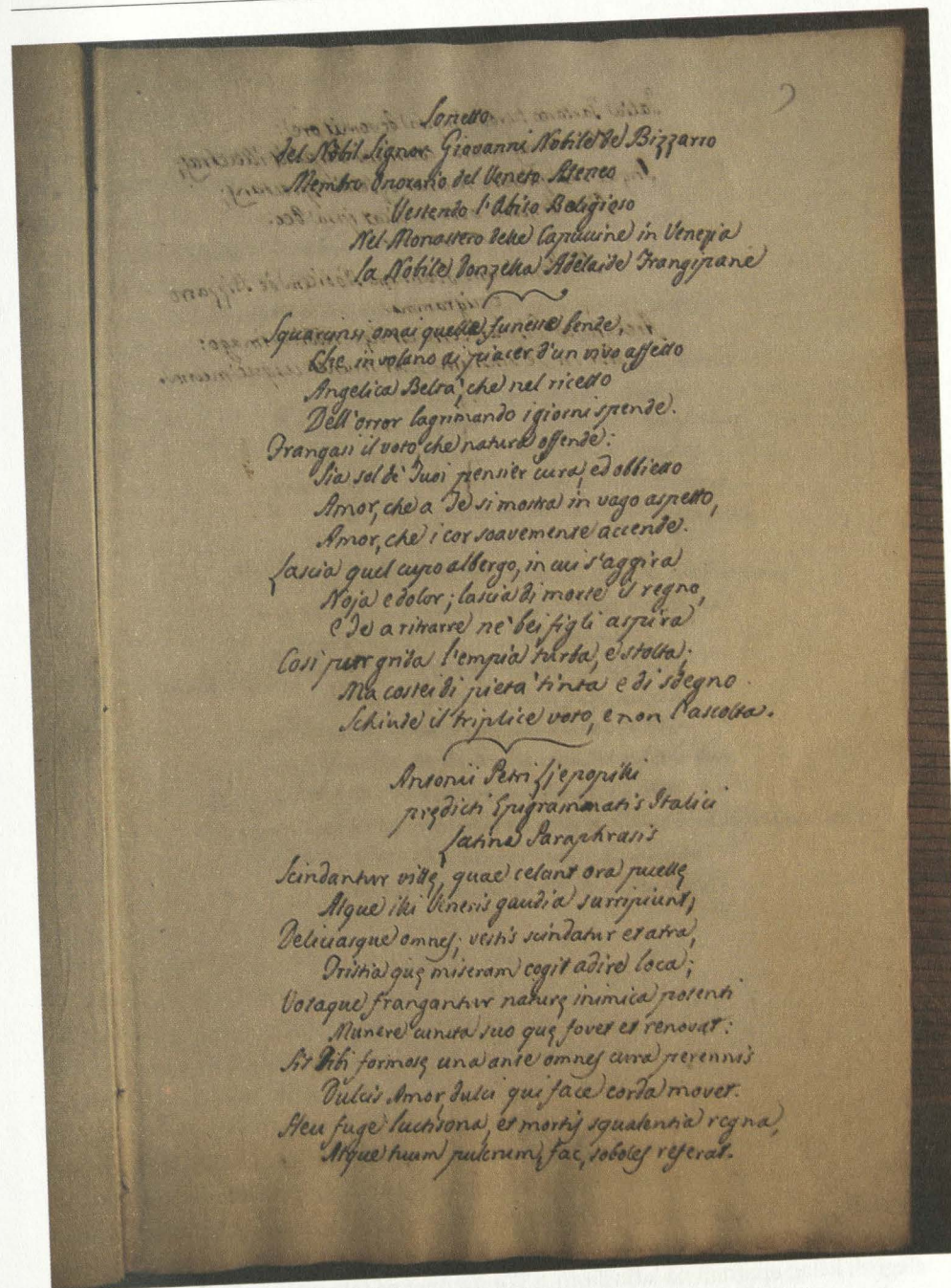
Prvi sveščić na 16 nenumeriranih stranica formata 28,4 × 19,4 cm (od kojih su 3 prazne) sadrži latinske epigrame i elegije, kao i prijevod s talijanskog na latinski. Ukupno je devet pjesama, pretežno prigodnog karaktera. Neke su od njih posvećene suvremenicima: Lucijanu Nikole Puciću, Ivanu Bizaru, braći Krša, Ivanu Trombi, a tu su i Liepopilliju upućene Bizarove i Hidžine pjesme.

Drugi sveščić na 16 stranica formata 29,2 × 20 cm (od kojih je 6 praznih) sadrži ukupno četrnaest pjesama, od kojih je njih jedanaest uputio Liepopilli nekima od svojih prijatelja povodom različitih prigoda, dok su preostale tri pjesme njemu upućene od drugih autora. Izdvaja se duža elegija Augustina Bajamontija.

Treći je sveščić složen od 10 nenumeriranih stranica formata 29 × 19,5 cm (od kojih su 3 prazne) i sadrži pismo na latinskome Andriji de Mosetigu, datirano 1833., i dvije elegije. Prva je elegija posvećena Petru Bara Betteri, a druga Urbanu Appendiniju.

Drugi rukopis, pod rednim brojem 356 / I-XI, obuhvaća 11 odvojenih sveščića. U četvrtom je Radeljin prijepis Liepopillijeve elegije *Ad quemdam Fescenninos versus scribentem*, koja se nalazi i u rukopisu 408/2.

Treći je rukopis pod signaturom 451/1-8 i sadrži prigodne, većinom pirne pjesme na latinskom, talijanskom, francuskom i hrvatskom jeziku. Na sedmom su od tih osam listova dva latinska epigrama Antuna Petra Liepopillija, drugi i s talijanskim prepjevom Miha Dadića.

⁵ Opisi svih rukopisa dani su prema katalogu *Rukopisi Znanstvene knjižnice Dubrovnik* (rukopise obradili: Stjepan Kastropil, Matija Bete), Dubrovnik, 1997.

Liepopillijeve su prigodnice napisane u elegijskom distihu, većina u obliku epigrama, neke u obliku elegije. Broj stihova varira od jednog elegijskog distiha u šest epigrama, do sto stihova elegije posvećene Ivanu Trombi. Ukupno je u sva tri rukopisa 450 stihova.

Od raznolikog tematskog sadržaja prigodnica kao pjesama koje prikazuju značajan događaj iz života adresata, prepoznat ćemo svadbu, ulazak u samostan, smrt, odlazak iz grada, napredovanje u službi, ozdravljenje, itd.

Prvi svezak opsegom najvećeg rukopisa (408) započinje već spomenutim sonetom Ivana Bizara na talijanskom jeziku, iza kojeg slijedi Liepopillijev latinski prepjev. Prepjev je u elegijskom distihu, ali prati broj stihova soneta. Sonet je nastao povodom polaganja redovničkih zavjeta Adelaide Frangipane u Veneciji. Slijede dva epigrama posvećena Ivanu Bizaru. Prvim, dugim samo dva stiha, pjesnik komentira svoj prijevod Bizarova soneta poručujući mu da je, ako prepjev i nije postigao ljepotu izvornika, njegova prijateljska odanost jednaka kao i dotad. Skromno se o vlastitim stihovima izražava Liepopilli i u drugom epigramu dugom osam stihova.

U epigramu posvećenom Lucijanu Puciću, mladiću predanom nauku, pjesnik vjeruje da će poput Getaldića i Boškovića biti na čast domovini. Metrički je zanimljiv treći pentametar elegijskog distiha koji broji čak 19 slogova s pet elizija: *Mente mage atque mage haurire alia atque alia*.

Uz želje za dug i sretan život u epigramu prigodom vjenčanja Antuna Vilenića i Helene Coltelli pjesnik mladencima proriče da će sad kad su sudbinom spojeni njihove vrline postajati još veće.

Ivanu Trombi posvećena je duža elegija od 100 stihova iz 1825. Ispod imena adresata slijedi moto iz Biblije, *Kralju je mio razborit sluga* (Mudre izreke 14,35). Nakon obraćanja adresatu, Liepopilli spominje i njegova oca koji je i za pjesnika i za svog sina učinio mnogo dobra. Sina je odgajao osobitom predanošću i usadio mu od najmanjih nogu sjeme vrline. Sin mu pak, poput drveta koje raste i vlastitom snagom, ali i uz pažnju seljaka, vraća *omnigenos fructus*. Ističu se njegove vrline kao što su razboritost, mudrost, odanost i ljubav prema domovini. Tromba je preuzeo službu bilježnika Republike za koju se mogao učiti od uzornih prethodnika Facende, Vlajkija, Volantića, Aletina i Staya. Kada je došlo do većih promjena, gubitka slobode i dolaska strane vlasti, sudbina nije svima bila jednako sklona. Pjesma je tako i tužaljka autora zbog gubitka imanja izvan Dubrovnika na kojem je i obrađivao zemlju i uživao pišući stihove. Tromba pak i dalje može, na što ga pjesnik i potiče uživati na svom posjedu na Lopudu, dostatnom i njemu i braći.

Moto nalazimo i u epigramu koji slijedi, posvećenom braći Krša, ali sad klasičnog autora, Horacija. Pročitavši stihove koje su braća Krša napisala povodom majčine smrti, dirnut im upućuje epigram. Vjerojatno je da se radi o stihovima iz zbirke *In funere Mariae Chersae carmina*, tiskane 1825. u Dubrovniku, u kojoj je Antun objavio tri elegije i jedan epigram na latinskom, a Tomo sonet na talijanskom jeziku. Liepopilli u pročitanim stihovima prepoznaje veliku ljubav sinova prema majci, ali i njezinu sreću i ponos zbog takvih potomaka. I ona, *vivens moriensque*, može poput majke braće Grakho reći da su joj njezini sinovi najveći ures i slava.

Na kraju su ovog sveščića dva epigrama nastala povodom odlaska Franza Preusslera iz Dubrovnika. O adresatu nemamo puno podataka, no iz posвете uz isti epigram u autografu koji su čuvali u Državnom arhivu u Dubrovniku saznajemo da je bio *aerarii provincialis Iaderae quaestor*. Zbog njegova odlaska tuguju i cijeli Dubrovnik i naš pjesnik.

Na početku drugog sveščića ponavlja se epigram braći Krša, a nakon njega slijedi jedan epigram u četiri elegijska distiha posvećen Matu Sorkočeviću (1763 – 1841). Osvrće se na njegove žalobne stihove potičući ga da pjeva radosnije pjesme.

Članovima obitelji Pucić posvećeni su stihovi koji slijede. Braći Pucić: Nikoli Luju, Marku, Matu i Lucijanu piše poslije smrti njihova oca Nikole. Ne obraća im se neposredno, već prepričava vlastiti doživljaj. Uputio se na sahranu želeći cvijećem iskazati poštovanje njihovom ocu koji ga je za života podupirao i pomagao mu. Putem je sreo mnogo uplakanih ljudi, ali od mnogobrojnih nekadašnjih poznanika vidio ih je malo jer je i njih već ugrabila smrt. Svi hvale vrline pokojnika, tu su i udovica i djeca koja su ostala bez zaštite i oslonca. Kada je želio prići grobu, učinilo mu se da vidi neobičnu svjetlost i da pokraj stoje dvije božice. Nije se mogao ni pomaknuti ni progovoriti. Obratile su mu se i rekle da umjesto cvijeća koje će uvenuti onaj sad uživa božanski nektar, a on neka pažnju obrati na njegove sinove u kojima i dalje živi očeva vrлина. U epigramu poslije smrti majke Ane ističe da je svojom ljubavlju prema pravednosti i časti odgajala i sinove. Prema stihovima pjesme *In tumulum d. Nicolai Nicolai comitis de Pozza et d. Annae de Sorgo coniugum* kreposni supružnici plemenitog roda, blaženi zbog isto takvog potomstva, počivaju u zajedničkom grobu kraj kojeg prolaznik treba malo zastati i odati im počast.

Dio rukopisa sačinjava književna prepiska pjesnika s njegovim prijateljem Augustinom Bajamontijem, kojem pjesnik posvećuje dvije i od njega dobiva dvije elegije. U prvoj elegiji Liepopilli adresata naziva imenom Dafnis i nakon što je saznao da ga muče bolovi u nogama, upućuje mu želje za brzim ozdravljenjem. Uslijedio je Bajamontijev odgovor prepun lascivnih stihova, što je, pretpostavljam, potaklo pjesnika da uputi elegiju *onome koji piše fesceninske stihove*, kako ih naziva prema stihovima lascivnog i podrugljivog karaktera koji su se pjevali na svadbama i žetvenim svečanostima. Potaknut stihovima, izražava najprije čuđenje, a zatim savjetuje adresata. Kao moto uzima stihove Voltairea i Lukrecija. Upućuje na pogubnu sudbinu koja često stiže štovaocima Venere, a kao primjer uzima priču o Prijapu; u Fastima Ovidije opisuje Prijapov pokušaj zavođenja nimfe Lotide koji je neuspješno i neslavno završio. Podsjeća i adresata na tu poznatu priču, pri tom dijelom eksplicitno prenoseći, a dijelom parafrazirajući Ovidijeve stihove (v. *Fasti*, I. 415 - 440). Izgleda da su stihovi postigli svoju svrhu jer je uslijedila neka vrsta Bajamontijeve isprike. Ova se pjesma ujedno nalazi i u rukopisu ZKD 356 / I-XI.

Kratak epigram od četiri stiha posvećen je Ivanu Nikole Gučetiću. Odlazak brijača Ivana Curića s obitelji u Brazil tema je dva šaljiva epigrama, nadahnuta njegovim nadimkom Papiga (Psittacus). Zaključuje kako su ponekad obrnute stvari u svijetu: nekoć je sa zapadnih obala papiga stigla u naše krajeve, a sada onamo kreće naš Papiga.

Bocnuo je u epigramima i sugrađanina prezimena Guska koji se hvalio da je rukama uhvatio orla. Liepopilli mu u dvije inačice od po dva stiha niječe slavu jer je orao već bio mrtav.

U posljednjem sveščiću ovog rukopisa, uz pismo u prozi državnom savjetniku i protomediku za Dalmaciju Andriji Mosetigu, zaslužnom za osnivanje primaljske škole u Zadru, datirano 1833. godine, nalaze se i dvije elegije.

Petru Betteri upućuje elegiju u kojoj mu kao uzor koji treba slijediti ističe mladićeva oca Bara Betteru. Dobrotu njegovu osjetio je i sam pjesnik, pomagao mu je i u teškim trenucima, a dijelili su i isti bilježnički posao. Priznanje i njemu i sinu odaje usporedbom sa stablom. Stablu je za rast potrebna i voda i sunce i briga seljaka, ali ponajviše ono raste vlastitom snagom. Ljepota mu je i u granama i u krošnji, ali najviše ga uzdižu plodovi koje rađa. Poznato je da je Baro bio veliki pristaša i zagovaratelj Republike i da je u to vrijeme obavljao važne službe. Teško je prihvaćao promjene, bio je i zatvoren, ali je, kad se pomirio s promjenama, i za nove vlasti bio državni činovnik. Pjesnik ovdje poseže za motivom poznatim iz *Metamorfoza* i, za razliku od Ovidija, zaključuje da ipak ne stoji: *terras Astrea reliquit* i da je za vrijeme austrijskog cara ponovno nastalo zlatno doba. Sin samo treba slijediti primjer oca.

Adresat druge je pedagog i pjesnik Urban Appendini. Zajedno s bratom Franjom Marijom došao je u Dubrovnik 1795. kako bi vodili pijaristički kolegij. Poučavao je filozofiju i matematiku. Kad zbog premještaja 1824. odlazi iz Dubrovnika u Zadar, oprašta se govorom kojim je nadahnuta njemu posvećena elegija. Liepopilli se neposredno obraća adresatu, ali i gradu Dubrovniku. Hvali kako njegov govor, tako i njegov cjelokupan rad kao profesora. Za razliku od ostalih pjesama u rukopisu u kojima su motivi preuzeti iz klasičnih uzora, ovdje, izuzmemo li *Tonans* za Deus, budući da je adresat svećenik, nalazimo primjere iz Biblije. Moto je iz Biblije, po očinskoj brizi za đake i riječima kojim im se obraća uspoređuje ga s Tobitom, po trajnim vrednotama koje je ostavio s Mojsijem i njegovim zakonima, a Dubrovnik ga ispraća sa suzama kao što su Milećani ispratili Pavla.

U rukopisu 451 sedmi list sadrži prigodnice raznih autora nastale prigodom vjenčanja Pavle Sorkočević i Antuna Crijevića u rujnu 1830. Liepopillijeva su dva latinska epigrama od po četiri stiha. U prvom se pjesnik pita što može biti ljepše nego kad se dvoje mladih izvrsnih i rodom i vrlinom spoji brakom. U drugom upućenom djevojci, iza kojeg je i talijanski prijevod Miha Dadića, želi da božica koja ih je spojila bude stalno sklona njihovom braku. Djevojka će pak slijedeći primjer majke biti ponos supruga.

Liepopillijeve su pjesme vrijedan dokument vremena i iz njih saznajemo i o trenucima iz dubrovačke svakodnevice prvih desetljeća 19. stoljeća.

U prilogu donosimo pjesme iz rukopisa. Prepisivačevo nedosljedno bilježenje diftonga znakovima *ę* i *ae* u prijepisu je dosljedno zamijenjeno s *ae* odnosno *oe*, a interpunkcija i pisanje velikog i malog slova osuvremenjeni su radi jasnoće i lakšeg razumijevanja. Rijetke prepisivačeve omaške ispravljene su bez posebne naznake.

(ZKD 408/1)

Antonii Ljepopilli

civis et notarii Rhacusini
carmina

[2]

Antonii Petri Ljepopilli
praedicti epigrammatis Italic
Latina paraphrasis

Scindantur vittae, quae celant ora puellae
Atque illi Veneris gaudia surripiunt;
Deliciasque omnes; vestis scindatur et atra,
Tristia quae miseram cogit adire loca;
Votaque frangantur naturae inimica potenti
Munere cuncta suo quae fovet et renovat:
Sit Tibi formosae una ante omnes cura perennis
Dulcis Amor, dulci qui face corda movet.
Heu, fuge luctisona et mortis squalentia regna,
Atque tuum pulcrum, fac, soboles referat.
[2v] Talia Tartareo turba impia devomit ore:
Illa omnes constans despicit illecebras;
Inque sua pietate manet, caelestia spectans;
Mox triplici voto se dicat ipsa deo.

5

10

~

Ad dominum Ioannem nobilem de Bizzarro
epigrammaArchetypo dispar certe est haec reddita imago:
Ast in Te studium par manet usque meum.

~

[3] Praestantissimo viro
d[omino] Ioanni nobili de Bizzarro
Veneti Athenaei spectabili Socio
qui ab auctore petiit nonnullos elegos
ab eodem elucubratos
epigramma

Quae Latio pepigi sermone ego carmina nuper,
Haec tenuis metuit tradere Musa tibi,
Cui Phoebus Charitesque novemque dedere Sorores
Pindarico Ausonios ore referre modos.
Quum tamen id jubeas, illam parare necesse est
Obsequioque omnes exsuperare metus.
Quo magis ignoscas, si, quidquid praestitit, offert
Illa Tibi quamvis sit leve et exiguum.

5

~

Ad nobilem atque exiguum adolescentem
d[ominum] Lucianum Nicolai de Pozza
epigramma

Sublimes artes et dia reperta mathesis,
Naturae praestant abdita quaeque sinu,
Pervigil ac sapiens evolvis cuncta juventae,
Quae cupida ac docilis pendet ab ore tuo.
Perge ex immenso naturae fonte sagaci
Mente mage atque mage haurire alia atque alia,
Utque alter Ghetaldi et Boscovichius alter,
Optime Pozziades, adde decus patriae.

5

[3v] In faustissimis nuptiis
d[omini] Antonii Willenich et d[ominiae] Helenae Coltelli
Antonii Liepopilli
epigramma

Vos Venus et Charites fausto junxere hymenaeo,
Ipse Amor et laetis protegit auspiciis,

Moribus ingenioque pares sors aequa sequetur,
Major erit virtus consociata simul;
Pulcraque vos referet soboles: sic vivite longum
Tempus felices, vivite et unanimes!

5

~

[4] Ad clarissimum virum
d[ominum] Ioannem Tromba
Caesareum regium Circuli Rhacusini
commissarium

~

Acceptus est Regi, Minister intelligens
Proverbior. XIV, 35

elegia

Carmina musaeo non haec perfusa lepore
Sunt, fateor, tamen, ut munera parva, rogo,
Quaeque tibi officiis pro multis reddit amicus
Qualiacumque ea sint, comiter excipias.
Nam me Castalios insuetum accedere fontes
Haud mirum incomtos scribere versiculos.
Non mihi consilium famam captare poetae;
Helleboro curandum hoc foret Antycirae,
At, quodcumque meae possunt audere Camoenae,
Me juvat id tenui concinuisse lyra:
Me juvat invisas propellere pectore curas,
Quae mentem toties atque animum excruciant;
Quasque artes olim juvenis libare solebam,
Otia dum perago, me renovare juvat,
Egregiasque suas modo tantum attingere laudes,
Ut sit nostrae aliquod pignus amicitiae.
Sed tamen ante tuum liceat meminisse parentem,
Ingenio clarum ac religione Virum,
Qui comis tenero me usque est complexus amore,
Consiliis juvat saepius atque suis.
Olli cura fuit virtutis semina verae
Corde tuo a teneris injicere unguiculis

5

10

15

20

	Ac veluti arbor humi penitis radicibus haerens Crescit et auras extollitur in superas	
	Ramosque extendens multos stat firma per annos Ventorum et rabiem despicit atque hyemes,	25
[4v]	Inde suis onerata autumni tempore pomis Agricolae durum grata rependit opus, Sic tua vis animi processit vivida et usque Firma magis fructus protulit omnigenos.	30
	Hanc olim inspiciens merito te provida patrum Addidit arcanis Curia consiliis. Quantus, pol, memini generosi pectoris ardor Hoc tibi commisso creverit Officio.	35
	Iam tum novi equidem quid virtus alma tuumque Ingenium acre et mens consiliumque valent, Quidque labor praestet ratioque in rebus agendis, Incorrupta fides et patriae ultus amor.	40
	Maxima cura viros fuit tunc tibi munere in ipso Emeritos studiis excolere assiduis: Te nempe, o Facenda, et Vlajchi, Teque, Volanti, Quorum saepe meo nomina in ore sonant.	45
	Vos mores hominum et praeclara exempla secuti, Qui plausu hoc munus sustinere diu, Quorum fama viget, fuit unus et alter Alethys, Et patriae decus et gloria Stayades.	50
	Vos, queis utilitas patriae fuit unica cura, Promeritae laudis proemia colligitis. Illorum, ignoscas, si grati animi, optime Tromba, Hoc sacris tribuo manibus obsequium.	55
	Quum vetus interiit fatis urgentibus ordo Atque alia hinc rerum subdita forma fuit, Laus nova majori crevit tibi pandere rerum Evecta et virtus clarius enituit.	60
	Quum tamen haec nequeam dignis aequare Camoenis, Omnia mi satius conticuisse reor. Heu, mea sors quantum mutata est tempore ab illo, Me miserum multis quam premit usque malis!	
[5]	Est in praerupto vicini vertice montis Parvus ager, nobis hic locus aptus erat: Purior hic aer, tellusque feracior atque hic Munera Lenaei sunt mage grata patris;	

	Cernere suave illic passim lateque vagari Armenta atque pecus ludere lanigerum.	65
	Hic Faunis, hic est Dryasin gratissima sedes, Hic Pan agresti dulce sonat calamo. Hic ego, seu quando ferventes Sirius agros Findit et alma Ceres spicea sarta gerit, Seu quando exaequat spatium noctesque diesque Libra pari et rubicundo Evius ore vocat,	70
	Otia suetus eram captare sub arboris umbra, Suaviloqua et veterum carmina perlegere: Haec modo gustando, modo rus geniale colendo, Ducebam laetos et sine nube dies.	75
	Ah quoties volucres campis agitavimus illis Atque hilares praeda contigit ire domum! Arboribus quoties, quas nos consevimus ipsi, Dulce fuit nostra carpere poma manu! Hunc agrum, has fruges atque haec solatia nobis Abstulit una dies, omnia et alter habet.	80
	At tibi dii faciles bona amoenaeque praedia servant, Ipsa tibi et caris fratribus ampla satis. Adriaco surgit medio parva insula ponto Clara Elaphis fama olim et populo atque opibus,	85
	Palladis et Bacchi generoso munere felix Doctiloquo at Resti carmine nota magis. Hic tibi sunt rura, hic inter tot commoda vitae Te tandem defessum otia grata manent.	90
	Hic poteris sapiens pacatam degere vitam Et mentem doctis pascere imaginibus. Quo tamen abripior votis, quae publica laedunt Commoda? Meta haec non est statuenda Tibi, Nam Te sublimi perducens gloria gressu Ad majora vocat, quae tibi Magnanimus	95
[5v]	Caesar, qui solio virtutem pensat ab alto Reddet pro meritis, optime Tromba, tuis. Ast ego, cui domus est cordi, cui deficit aetas, Deficiunt vires, torpet et ingenium; Qui modo sum graviter fatis oppressus iniquis, Si tua non desit gratia, laetus ero.	100

Rhacusii Id[ibus] Aug[ustis] MDCCCXXV.
 Addictiss[imus]
 Antonius Petri Ljepopilli

~

[7] Ad egregios viros
 d[ominum] Antonium et d[ominum] Thomam fratres Chersa
 epigramma

Fortes creantur fortibus et bonis (Hor.)

Carmina perlegi lacrymans, queis vestra parenti
 Supremum pietas reddidit officium.
 Agnovi laudes, studium quas prompsit et ille
 Natorum grato in pectore magnus amor. 5
 Sed matris nomen magis ex virtute renidet,
 Quae viget in vobis maxima, Chersiades.
 O vere ante alias fortunatissima mater,
 Cui talem dederunt numina progeniem
 Ut vivens moriensque queas tibi dicere tuto:
 „Haec decus, haec nostrae est gloria certa domus!“ 10
 Sic olim jactanti aurum clarosque lapillos
 Matronae, Graccorum optima mater ait
 Ostentans natos, quos cura enutriit omni:
 „Pignora sunt gemmis haec potiora tuis.“

Observantissimus
 Antonius Petri Liepopilli

[7v] Ornatissimo atque egregio viro
 d[omino] Francisco Praësler
 in ejus discessu
 Antonius Petri Liepopilli

~

Te modo linquentem sua litora moesta Ragusa
 Atque dolens multis prosequitur lacrymis:

Haud secus amissum luget matrona lapillum,
 Ereptum haud aliter casta puella virum.

Eidem
 Quid, Francisce, precer Tibi, qui me semper amasti?
 Prospera ut eveniant laetaque cuncta Tibi.

~

(ZKD 408/2)

*Ad egregium virum
 d[ominum] Matthaëum Nicolai de Sorgo
 Patricium Rhagusinum
 epigramma*

Heu quid funereis dudum, doctissime Sorgo,
 Omnia sollicitas pectora carminibus?
 Quin potius Tibi communem lenire dolorem
 Cura sit atque animis pellere laetifico 5
 Carmine tristitiam, tua quod sapientia promat
 Quodque tuo facili defluet ore modo?
 Ast ego pro tanto, quo me dignaris, honore
 Grati animi tribuo, quod potis, obsequium.

~

[2v] Ad clarissimos et eximios viros
 d[ominos] Nicolaum Aloysium, Marcum, Matthaëum et Lucianum
 fratres comites de Pozza
 post obitum
 d[omini] Nicolai Nicolai comitis de Pozza Patricii Ragusini
 eorum patris

(qui obiit die IX. Decemb[ris] MDCCCXXVI.)
 Antonius Petri Liepopilli

elegia

Vestro egomet cupiens persolvere justa parenti
 Testarique aliquod grati animi obsequium,

Qui me praecipuo semper dignatus amore est, Saepius et miserum iuvat et omnimodam Impendit curam, mi olim ut servaret avitum Praediolum, heu, quod post invida sors rapuit: Quos potui, legi flores, queis spargere bustum Quirem et sic moesto fungier officio, Quum varia occurrit mihi turba et plurima eunti Cum gemitu et lacrymis praecepitque viam. Vidi ego, sed paucos numero quos ante frequentes Lex patria aequali junxerat imperio; Paucos, quippe etenim mors funere mersit acerbo Plerosque. O miseras rerum, hominumque vices! Hos vidi imprimis tristes flere atque vicissim Virtutem extincti tollere ad astra Viri. Tempore namque omni vitae quid laudis adeptus, Conscius est quisque et dicere vera potest, Quam justis rectisque tenax, quam cultor honesti, Quam fuerit sanctae Religionis amans, [3] Quam celer ingenio, quam rebus dexter agendis, Quam praestans mentis robore et eloquio. Pone sequebantur cives moestique clientes, Quos valido fulsit saepe patrocinio. Huc aderant viduae natiq[ue] parentibus orbi Amissum flentes praesidium ac columen. Squalida dein inopum collecta unde undique turba, Quos aluit vivens munifica usque manu, Lento incedebat gressu nec ducere questus Cessabat moesto e pectore luctificos. Tristia continuo visa haec auxere dolorem Et lacrymas nostris elicuere oculis. Ut tamen huc illuc dispersa haec turba recessit Et mihi tam cupido progredier licuit Ad loca, queis lauros inter moestusque cupressus Constiterat magni Pozziadis tumulus; Mira quidem rerum species occurrit et omnes Mi penitus sensus perculit atque animam. Nam mihi candidior circum undique paruit aer Et multa vidi luce nitere locum, Quali vix exorto Sole diemque ferente Eoum littus fulgere conspicitur.	5 10 15 20 25 30 35 40
---	---

Hinc geminas adstare deas vultuque beare Omnia, odorata spargere et ambrosia. Altera quarum ostro, fulvo circumdata et auro, Thura gerens manibus perpetuasque faces, Despicit humanas res ac coelestia spectat; Altera defixis anxia luminibus Ore habituque gravis, nigro velamine amicta Jura acri et leges ponderat in trutina. Obstupui atque repentino ceu fulmine tactus Nec moliri quidquam, hiscere nec potui. Ast ubi turbatae mentis stupor ille recessit, Praeclarum agnovi prodigium et tacitus Illarum numen submisso poplite adorans „Haec justis“, dixi, „sunt pia signa Viri“. [3v] Tunc me multa imo volventem pectore divae Coepere alternis vocibus alloquier. „Audax, quo tendis? Perituros projice flores, Humano nempe haud indiget obsequio Qui modo perpetui redimitus flore amaranthi Tempora coelesti vescitur ambrosia. Quin potius pergas, dulcissima pignora, gnatos, Si sapis, eximii prosequi honore Viri. Nam patria illorum concordia in pectore virtus Enitet in summo conspicienda gradu, Vocibus ut variis fidibusque modis canoris Jucunda et concors harmonia exoritur.	45 50 55 60 65
---	----------------------------

Post obitum
matronae eximiae d[omin]ae Anne de Sorgo in Pozza
(obiit die XXVI. Iunii MDCCCXXVII.)

epigramma

Exemplar periit matrum; vos parcite fletu Nati, nam genitrix sedibus aethereis Praemia digna tulit, recti quod amore et honesti Firmavit vestros pervigil aequae animos. Felix quae vivens vos alma excellere vidit Virtute et claros laudibus omnigenis;	5
--	---

Felix quae moriens extrema liquit in hora
Nominis ac famae pignora tanta suae.

~

In tumulum
d[omini] Nicolai Nic[olai] Comit[is] de Pozza et d[ominae] Annae de Sorgo
coniugum

Praestantes ambo magnis virtutibus, ambo
Majorum et claro sanguine progeniti,
Uxor Virque jacent una hoc tumulo; hercle beati,
Quod soboles illis contigit adsimilis.
Huc quando advenies, paulum consiste, viator,
Et tantum admirans inspice prodigium.

5

~

[4] Ad clarissimum virum
d[ominum] Augustinum Bajamonti,
quem sub Daphnidis nomine hisce paucis
elegis, quos ab illo invitatus conscripsit,
amice alloquitur
Antonius Petri Liepopilli

Aegrotum pedibus postquam videre Napaeae
Te, Daphni, Arcadiae deliciae atque decus,
Ducere nec choreas, nec flores carpere curant,
Texere nec tenera mollia sarta manu,
Sed passim incedunt moerenti pectore, ocellis
Nec fletus cessant fundere turgidulis.
Daphnidis et nomen tristi usque auditur in ore,
Et Daphnin resonant littora et antra simul.
Namque ubi tu viduae et pupilli jura tueri
Curabas opera pervigil adsidua,
Defessum exhilarare animum quandoque solebas,
Nympharum et laetis te recreare choris:
Hae votis memores instant templisque Deorum
Certatim, ut valeas, plurima dona dicunt.

5

10

O utinam citius divina Epidaurius arte
Te juvet et robur restituat pedibus!
Sospite Te viso vicinis vallibus omnes
Protinus accurrent Najades et Dryades,
Arcadioque Deo calamos inflante canoros
Ad numeros pergant membra movere suos
Ac dextrae jungentes dextram atque agmine facto
Te socium mediis adjicient choreis.
Florea sarta gerens capite hinc mage laetus abibis
Atque clientelae longum opus expedites.

20

[4v] Ad quemdam Fescenninos versus scribentem
Antonius Petri Liepopilli

Medio de fonte leporum

Surgit amari siquid, quod in ipsis floribus angat. (Lucretius.)
La mollesse est douce, et sa suite est cruelle (Volt.)

elegia

Quae tibi Musa salax dictavit, carmina mittis
Quod mihi, nil miror; sed doleo ac crucior,
[5] Quod me nempe jubes ferventia reddere vota,
Ut Di te servent sospitem et incolumem,
Lascivi ut pergas imitari facta Priapi,
Impurae ac Veneri sacrificare queas.
Quis furor exagitat, quae te dementia cepit?
In barathrum quo te caeca libido trahit?
Vulgivagae, nescis, Veneris quod gaudia semper
Terrifica cumulant pectus amaritiae
Millia quotque hominum Venus et lascivia turpis
Praecipiti in Stygias impete mergit aquas?
Tu vero ardenti Nympharum captus amore
Frondeferi Breni luxuriare cupis?
Ullus nec metus est, aliquis ne abjectus asellus
Tam cupido erectis turpiter auriculis

5

10

15

Ingenti illudat sonitu; quod nempe Priapo Evenisse olim fabula narrat anus? Lotidis hic nimio pulchrae succensus amore Illam, dum multo victa sopore jacet, Audax aggreditur, secreta cubilia Nymphae Furtivo et tacitus pergit adire gradu: Ecce rudens ramo Sileni vector asellus Intempestivos edidit ore sonos. Territa consurgit Lotis manibusque Priapum Rejicit et fugiens excitat omne genus E somno; ille autem voto delusus inani Omnibus ad Lunae lumina risus erat. Clamoris poenas auctor dedit atque pudendo Hortorum cecidit victima grata deo. Sed quis erit vindex, tibi quis mactabit asellum, Luxuriaeque volet sacrificare tuae? Heu, fuge lascivas Phrynes foedumque lupanar Militiae et turpis turpia signa fuge. Namque aliter squallens inhonesto vulnere miles Ossa venenata tabe perusta geres, Quae mage subrepens minuet tibi tempora vitae Mandabitque tuum denique corpus humo.	20 25 30 35 40
[5v] Aspera sic miseri tu fata subibis aselli Lampsacioque cades victima cara deo.	40

~

Clarissimo ac doctissimo viro
d[omino] Ioanni Nicolai com[itis] de Gozze
epigramma

Quae mihi mandasti, tibi nunc epigrammata mitto,
O vir mente acri praedite et ingenio!
Magni haec ut facias, nil curo, dummodo parvum
Hoc gratae excipias pignus amicitiae.

~

In discessu
cujusdam cognomine *Psittacus* / Ioannem Zurrich
barbitonsorem intelligit / cum sua familia
Brasilium versus
epig[ramma]

Psittacus occiduis ad nos veniebat ab oris,
Noster nunc oras fertur ad occiduas.
Mira quidem, sed vera loquor: sic ordine verso
Humana in terris saepius eveniunt.

Aliud
in idem argumentum

Quid mirum, si garrulae aves haec littora linquunt?
Ad patrium pergunt nunc remeare solum.

~

In quemdam /Iacobum Guscha intelligit/
cognomine *Anser*
epig[ramma]
qui Aquilam vivam manibus cepisse gloriabatur

Breni Aquilam in saltu dicit cepisse palustris
Anser; nil mirum, mortua nam fuerat.

~

Aliter

Alituum Reginam inquit cepisse palustris
Anser; nil mirum, mortua namque fuit.

ZKD 408/3

Antonii Ljepopilli civis Ragusini
elegia et epistola

[3v]

Ad eximium juvenem
Petrum Bettera Bartholomaei filium natu majorem
Antonii Ljepopilli
elegia

Quum recti ac pulchrae virtutis captus amore,
Petre, et sis claro praeditus ingenio,
Quid vere virtus et quid sapientia possit,
Praeclare egregiis tu Patris ipse tui
Discere ab exemplis potes: haec sequere, haec imitari,
Incumbe et totis viribus atque animo. 5
Illi namque fuit cura excoluisse per artes
Praecipua ingenuas omnimode et Sophiae
Praeceptis pectus praemunire, atque labore
Jugiter omni et virtute animum imbuere, 10
Et doctos audire viros et dicta notare,
Et colere illorum semper amicitiam.
Tum quidquid didicit, quidquid sapienter adeptus
Est studio ac cura, protulit in species
Nil vanas ille, ast in publica commoda vertit, 15
Consilio et factis utilis omnigenis.
Sic etiam arbor, quam agricolae solertia curat
Quamque vicissim aer, Phoebus et imber alit;
Et quamquam ista juvent faciantque extollere in auras,
Vi tamen ipsa sua crescit et ingenita, 20
Nec tantum foliis ramisque et flore renidet,
Sed mage fructu atque ipsa utilitate placet.
Illius ergo vivida vis animi pervicit,
Continuo et prompsit divitis ingenii
Maturus fructus. Dum res antiqua vigeat 25
Rhacusae quondam, aetate et adhuc tenera
Primum extra Patriam, patre jam sene, publica gessit,
Tantus in egregio pectore fervor erat.
In patria varios inde exercere labores
Destitit haud unquam, sed magis atque magis 30

[4] Illius enituit virtus et mentis acumen
Et ratio prudens rebus in omnigenis.
Tempore quo a secretis fungebamur eodem
Munere, novi ego quid mens, labor assiduus
Et virtus operosa valet, quaeque omnia in illo 35
Extiterunt miro consociata modo:
Atque utinam potuissem ego tunc tot tantaque in ipso
Viribus atque animo munere sufficere!
Tum si quid valui, si quos expromere sensus
Tunc potui, nunc mens torpet et ingenium, 40
Ut pote qui fatis deinceps oppressus acerbis
Fortunae versor fluctibus assiduis.
Postea mutatis rebus, satis agnita virtus
Et varia ipsius nota ministeria,
Quae multa cum laude exercuit ille, neque unquam 45
Inceptum voluit flectere curriculum.
Quid mirum, si posthaec munere Caesaris almo
Virtutis merito praemia consequitur?
Nam illi postquam jus Themidis populique tueri
Et pulcros fasces Caesar habere dedit, 50
Quam justis rectique tenax, quam promptus ad omnes
Curas, diversa et munia, quam vigilans!
Non omnes prorsus terras Astrea reliquit,
Ut perhibent vates, fabula narrat anus:
Caesaris auspiciis redeunt en aurea saecla, 55
Iustitia et pax et gaudia cuncta simul;
Quo mage pro meritis etiam majora parenti
Exoptare tuo atque omnia fausta licet.
Quare ego nil melius tibi nunc proponere possum,
Quam patris exemplar; carius esse potest 60
Nil tibi, nil magis optandum, quam semper ad unguem
Ut cures illi te similem efficias.
Hoc animo unum propone, hoc tibi pervincendum,
Sic tibi, sic aliis utilis esse potes. 65
[4v] Sic te gloria constans et decus omne sequetur
Quod tibi sincere opto et precor ex animo.
Quod superest, rogo, eundem serves tu mihi amorem
Quo nos ipse tuus prosequitur genitor,
Officiis cui ego pro multis nil reddere possum, 70
Nec valeo, ni sit grati animi obsequium.

Admodum reverendo patri
Urbano Appendini
e Scholis Piis
in primario Ragusii templo
sacras conciones habenti
anno MDCCCXXIV.
in suo discessu
elegia

Divinas leges et sanctae dogmata vitae
Quis modo Te nobis clarius evoluit?
Quis majori unquam studio ac pietate, quis unquam
Vividior eadem protulit eloquio?
Quodque fuit penitus suasum tibi pectore, nostris 5
Imprimere hoc animis quae tibi cura fuit?
Inde fit, ut, dum Relligionis splendida facta
Pandis, nos capiat Relligionis amor.
Dum vitia insequeris, tecum insectemur et ipsi,
Qui lacrymas nostris elicis ex oculis 10
Ob grave culparum pondus summiq; Tonantis
Iram, quam votis assiduaque prece
Nos placare doces, pactum monstransque viamque
Quae dubios tuto ducit ad astra homines.
His olim monitis atque hac pietate Tobias 15
Erudiit natum jam prope busta suum:
Diligat ut Numen Divinum tempore in omni,
Coelesti vitam consilioque regat,
[5] Ut fugiat vitium et miseris succurrere discat,
Prudentesque viros consulat atque probos, 20
Hosque sibi vitae socios optetque colatque,
Quodque sibi nollet, nunquam aliis faciat.
Sic nos consiliis simili correptus amore
Suaviter ex toto corde pieque mones.
Littora communi dum deseris hospita luctu, 25
Insolabiliter moesta Ragusa dolet.
Iure sophum, vatem praeceptoremque juvenatae
Lugere, eximium sed mage flere decet
Divinae legis praeconem: cerne, Ragusa,
Quod tibi in hoc uno sunt bona rapta viro! 30
Tu veri nobis discedens pignus amoris
Liquisti, quo nil carius et melius;

Imbuere et sacra voluisti Lege, beatos
Omnino quae homines reddere sola potest. 35
Sic Moyses quondam conscripta volumina in Arca
Numinis afflatu ponere constituit,
Extarent populo ut specimen monumentaque amoris
Illius et mores perpetuo regerent.
Virtutum semper memores, Urbane, tuarum 40
Dicemus laudes nos sine fine tuas,
Semper apud nos et merito celebrabere et usque
Usque erit et plaudat grata Ragusa tibi;
Quod potis, ipsa tibi reddit, Deus optimus addat
Plurima quae suevit dona referre piis. 45
Mileti ut populus Paulum prope littora, votis
Sic nos te et multis prosequimur lacrymis.

Die XVIII. Maii MDCCCXXIV.
Observantissimus
Antonius Petri Liepopilli

ZKD 451

[7] Epigramma Antonii Petri Liepopilli

Si par conditio connubia prospera reddit,
Haec certe stabili foedere firmat Hymen,
Namque genus moresque nitent et plurima utrinque
Stat virtus: quidnam pulchrius esse potest?

Ad filiam epigramma

Quae te Cerviadi junxit bona Diva marito
Usque tuo, nata, o, assideat thalamo!
I tamen, i, felix, matrisque exempla secuta
Usque eris hercle tui cura decusque viri!